

Estetisk- filosofiska fakulteten
Avd. för språk

Katarina Andersson

Språkstimulerande arbete i förskolan

Language- stimulating work in preschool

Examensarbete 10 poäng
Läroprogrammet

Datum: 07-01-18
Handledare: Anneli Perhamre

Abstract

My purpose with this essay is to study how they work in preschool when language-stimulation. I will try a way to work with this through interviews with teachers at preschool. My main questions are: How do teachers use language-stimulation? How do teachers use language-stimulation when it comes to their way of working and methods? Do the teachers think that language-stimulation helps the children's development?

To answer these questions I interviewed 6 teachers in central Sweden and used this as data. I have written about language, language-development in a biological and theoretical aspect, teachers' plan, language-stimulation, playing by language sounds and TRAS (early registration of language development) in my literary review.

My result shows that working with language-stimulation helps children in their language-development, it also develops their self-image and identity. Children that have had language-stimulation in preschool are aware of the use of the language. With language-stimulation the children's self-knowledge and social competences are strengthening.

Keywords: language-stimulation, language-development, language-games, teachers' plan

Sammanfattning

Syftet med min uppsats är att undersöka hur man på förskolan arbetar med språkstimulering. Detta kommer jag att göra genom intervjuer med lärare på förskolan. Frågeställningar: Varför använder sig lärarna av språkstimulering? Hur använder sig lärarna av språkstimulering vad gäller arbetssätt och metoder? Anser lärarna att språkstimulering på förskolan underlättar barnens utveckling?

För att besvara dessa frågeställningar intervjuade jag 6 förskollärare i Mellansverige och använde detta som insamlingsdata. I litteraturgenomgången har jag skrivit om språk, språkutveckling i olika aspekt, läroplanen, språkstimulering, språkljudlek och TRAS (tidig registrering av språkutveckling) som är kopplat till resultatet.

Resultatet visar att arbete med språkstimulering hjälper barnen i deras språkutveckling, det utvecklar dessutom deras självinsikt och identitet. Barn som har fått språkstimulering på förskolan använder sig medvetet av språket. Med språkstimulering växer barnets självinsikt och den sociala samvaron stärks.

Nyckelord: språkstimulering, språkutveckling, språklekar, läroplanen

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
1.1 Syfte	1
1.2 Disposition.....	2
2. LITTERATURGENOMGÅNG	3
2.1 SPRÅK.....	3
2.2 Biologisk språkutveckling	3
2.3 Språkutveckling	4
2.3.1 Språkutvecklingsteorier	6
2.4 Läroplanen för förskolan (Lpfö 98)	7
2.5 Språkstimulering	8
2.5.1 Språkljudlek	10
2.5.2 TRAS	11
3. METOD	12
4. RESULTAT	14
4.1 Resultat av intervjuundersökningen	14
4.1.1 Intervju med Maria	14
4.1.2 Intervju med Sara	15
4.1.3 Intervju med Lisa	16
4.1.4 Intervju med Lotta	18
4.1.5 Intervju med Eva	18
4.1.6 Intervju med Kristina	19
4. ANALYS	21
4.1 Vad anser pedagogerna är språk?	21
4.2 Hur arbetar pedagogerna med språkstimulering?	21
4.3 Vikten av språkstimulering	22
4.4 Pedagogernas metoder	23
4.5 Ska metod stötta eller stjälpas?.....	25
4.6 Pedagogiska konsekvenser	27
6. AVSLUTNING.....	28
KÄLLFÖRTECKNING	30

1. Inledning

I läroplanen för förskolan står det skrivet att förskolan skall lägga grundet för ett livslångt lärande.¹ Genom ett livslångt lärande som börjar på förskolan vill pedagogerna ge barnen en grund att stå på så att de själva vill ta till sig den kunskap de stöter på under livet. Att satsa på de barn som går på förskolan anser EU-kommissionen är det effektivaste sättet att öka både likvärdighet och effektivitet i utbildningssystemet.² Då jag själv observerat och praktiserat på förskolan har jag märkt att lärarna på den förskolan arbetar för att eleverna ska få lust att söka ny kunskap genom att göra lärandet lustfyllt. Lärandemomentet ska inte vara någonting som är jobbigt eller otäck på förskolan. Det ska vara ett lustfyllt möte mellan barnet och kunskapen.

Verksamheten skall vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar enligt Lpfö 98. Då barnen har roligt när de tar till sig kunskap lär de sig lättare. Men hur skall man få undervisningen på förskolan att bli rolig och lärorik för alla? Många förskolor använder sig av språklekar för att stimulera barnens språkutveckling. Det är språkstimuleringen som jag kommer att inrikta mig på i mitt examensarbete och jag vill veta hur man använder sig av språkstimulering på förskolan samt vilka fördelar det finns med att använda sig av språklekar på förskolan. Språkstimulering är en viktig del i språkutvecklingen eftersom språkstimulering kan förebygga senare läs- och skrivsvårigheter hos många barn.

Då många förskolor använder sig av språkstimulering i form utav språklekar idag måste vi veta hur man använder sig av språkstimulering för att barnen skall få ut så mycket som möjligt av de stunder som de är tillsammans med pedagogerna.

Idag har forskare tagit fram flera olika modeller för språkstimulering på förskolan bland annat språkljudlek och TRAS (tidig registrering av språkutveckling) som på olika sätt har skapat ett material för barn som ska underlätta språkstimuleringen på förskolan.

1.1 Syfte

Syftet med den här examensarbetet är att undersöka hur ett antal yrkesverksamma lärare arbetar och ser på språkligstimulering. I tjänsteuppdraget för förskolan (Lpfö 98) Står det skrivet att förskollärare ska skapa situationer som lockar barnen till att söka kunskap. Språkstimulering är en av de metoder som förskollärarna använder för att locka barnet till att

---

¹ Läroplanen för förskolan Lpfö 98, Stockholm: Skolverket och CE Fritzes AB (2007-01-02)
<http://www.tomtit.se/idbfiles/dcmfiles//183/lpfsk98.pdf>

² Bohman Brozin Viveca, 2006 *Förskolan nyckel till livslångt lärande*. (2006-10-25) www.lararnastidning.net/

erövra språket och genom språkstimulering vill man att barnets språk ska utvecklas. För att jag ska få svar på de frågor jag har kring hur man använder språkstimulering. Jag har valt att dela in syftet i flera problemformuleringar som jag i min undersökning avser att besvara:

1. Varför använder sig lärarna av språkstimulering?
2. Hur använder sig lärarna av språkstimulering vad gäller arbetssätt och metoder?
3. Anser lärarna att språkstimulering på förskolan underlättar barnens utveckling?

1.2 Disposition

I inledningen tar jag upp valet av arbete samt mitt syfte och de problemformuleringar som jag valt. Jag har i litteraturgenomgången redovisat vad tidigare forskare har skrivit i ämnet. Genom tidigare forskning har jag arbetat fram de frågor som jag har ställt till de förskollärare som jag intervjuat.

Jag har besökt ett antal olika förskolor för att på så sätt komma i kontakt med olika sätt att arbeta med språkstimulering. Genom de intervjuer som jag har gjort tillsammans med en förskollärare på varje förskola som jag har valt ut har jag hittat likheter och skillnader i deras arbete med språkstimulering.

Resultatet av intervjuerna sammanställdes då jag sedan redovisas i resultat delen där jag ven jämför mina resultat från intervjuerna med tidigare forskning.

2. Litteraturgenomgång

2.1 Språk

Enligt Centerheim- Jogeroth är språk ett medium för kommunikation.³ Det är ett verktyg för barnen som ger dem möjlighet att söka sig in i och erövra världen. Språket är unikt för människan och det förmedlar våra innersta tankar, känslor och erfarenheter i preciserad form.

Det sociala livet och det individuella växandet bygger på den språkliga förmågan anser Pramling Samuelsson.⁴ Kommunikationen finns redan vid födseln hos barnet. Barn kommunicerar tidigt med joller, miner, skrik, gråt och glädje. Barnets språkutveckling och identitetsutveckling går hand i hand. I språket såväl som genom språket blir den enskilda människan synlig för sig själv och andra. Man grundlägger ett språkligt självförtroende hos barnet genom att bemöta barnets tal som uttryck för kommunikation, för att stödja barns språkutveckling krävs öppenhet inför deras nyfikenhet och lust att lära.

Alla levande väsen på jorden har någon språklig förmåga.⁵ Växter, insekter, fåglar och däggdjur är sändare och mottagare av information. Varje art har sitt speciella sätt att kommunicera. Människa är unik då vi har möjlighet att kommunicera med talorgan, armar, händer, huvud, ansiktsmuskler och hela kroppen. Via språket får vi möjlighet att utveckla identitet, gemenskap, kunskap och inflytande.

Hela barnet behöver stimulans för att utveckla sitt språk.⁶ Språk, motorik, känslor och sinnen utvecklas växelvis men ändå sida vid sida och är helt beroende av varandra.

2.2 Biologisk språkutveckling

Barn föds med två hjärnhalvor, som inte har fått sina olika uppgifter för att fungera tillsammans utan fungerar var och en för sig.⁷ För att hjärnhalvorna skall kunna specialiseras måste hjärnbalkens nervtrådar fungera utan problem som förbindelselänkar mellan hjärnhalvorna. Enligt Centerheim- Jogeroth måste alla nervtrådar i hjärnbalken myeliniseras för att impulserna skall kunna passera mellan hjärnbalken korrekt. Myeliniseringen innebär att varje enskild nervtråd bäddas in i ett hölje bestående av ett fettliknande ämne som heter myelin. Hjärnbalken börjar utvecklas då barnet är fyra till fem månader. Vid två år börjar hjärnbalken att till viss del fungera som förbindelselänk. Vid 6 till 7 årsålder fungerar

---

³ Centerheim- Jogeroth Monica, *Vägen till språket*, Stockholm: Liber AB (2004)

⁴ Pramling Samuelsson Ingrid, Sheridan Sonja, *Lärandets grogrund*, Lund: Studentlitteratur (1999:71-72)

⁵ Lindö Rigmor, *Det gränslösa språkrummet*, Lund: Studentlitteratur (2002:80)

⁶ Centerheim- Jogeroth (2004)

⁷ Centerheim- Jogeroth (2004:7-10)

förbindelsen oftast ganska bra. När det gäller språkutvecklingen är det troligtvis höger hjärnhalva som används mest till en början. Allt som händer kring det lilla barnet stör tänkandet så länge den högra hjärnhalvan dominerar. När vänster hjärnhalva och hjärnbalken utvecklas mer tillsammans med den högra hjärnhalvan blir det lättare för barnet att styra sitt tänkande och handla utan att störas av omvärlden.

Om språket skall kunna utvecklas krävs en god miljö, det vill säga att barnet stimuleras och uppmuntras.⁸ En grundförutsättning är givetvis att barnet har en fungerande hjärna. Om barnet får rätt stimulans växer språket fram samtidigt som nervsystemet utvecklas. För att barnens språk ska stimuleras och uppmuntras så att det utvecklas spelar miljön en stor roll.⁹

För att barn ska få möjlighet att lära sig hur ord används behöver de få mängder av tillfällen, tidigt i livet, att kommunicera. Ann- Katrin Svensson¹⁰ menar att Bruner anser att den sociala basen för språket är av större betydelse än betydelsen av kognitiva förutsättningar. Barn vill kommunicera, de vill tala och lära sig hur språk används. De vill lära sig att producera tal och hur språkreglerna fungerar och detta gör de bäst i de sociala mötena.

2.3 Språkutveckling

Spädbarnet är från första stund inställt på att kommunicera.¹¹ Redan när vi föds kommunicerar vi med ögonkontakt och kroppsrörelser. Redan under de första tolv timmarna svarar barnet på sin mammas beröring, röst och blick. Ju äldre barnet blir ju klarare blir det att barnet klarar av att ha kontakt med omvärlden genom bland annat ögonkontakt. Vid sex till tolv veckor är det mycket tydligt att barnet kommunicerar. Förutom joller ljud ingår mun- och tungrörelser samt armar-, hand- och fingerrörelser i de första kommunikationsförsöken. Det är mycket viktigt hur man talar med små barn då det har stor betydelse för hur kommunikationen fungerar. Förutom ögonkontakt reagerar barn tidigt på olika röster. Barska, kalla eller arga röster kan få barnet att gråta eller avbryta samspelet.

Språkutvecklingen går igenom olika stadier enligt Centerheim- Jøgeroth. Det första stadiet är skrikperioden.¹²

---

⁸ Svensson Ann- Katrin, *Barnet, språket och miljön*, Lund, Studentlitteratur (1998:23)

⁹ Centerheim- Jøgeroth (2004:11)

¹⁰ a. a

¹¹ Svensson (1998:71-72)

¹² Centerheim- Jøgeroth (2004:13-15)

Skrikperioden: Genom att skrika som är en förberedelse inför talet kan barnet mycket tidigt ge uttryck för hunger, smärta, obehag, trötthet eller trivsel. Vid cirka fyra veckor vet man säkert att barnet inte bara producerar ljud utan även lystrar till ljud.

Jollerperioden: Gurgel-, smack- och väsljud är en glad lek som samtidigt tränar talorganen. Barn över hela världen jollrar oavsett vilket språk de senare i livet kommer att tala eller om de inte talar alls då även döva barn jollrar.

Iterations- joller: Vid sex till åtta månaders ålder kan barnet nu upprepa likalydande stavelser som till exempel ma-ma, pa-pa, pi-pi. Detta är språkets mest primitiva yttringar. Vid detta stadium har barnet många ljud.

Fysiologisk ekolali: Barnet upprepar det som det hör. Till en början är det helt mekaniskt men så småningom utvecklas även ordförståelsen. För att barnet ska kunna härma vad det hör är det väldigt viktigt att hörseln fungerar. Hos döva barn upphör jollret när de kommer till detta stadium. Synen har även den en mycket stor betydelse för talets utveckling. Att kunna se munrörelserna på den vuxne eller kamraten som talar underlättar härmningen. Det är därför mycket viktigt att tala tydligt från början med barnen. Blinda barn blir ofta talförsenade.

Joller blir tal: Här kan man tala om ett mentalt genombrott då barnen övergår från joller till riktigt tal. Nu befinner sig barnet i ett ordsamlar stadium. Till en början används joller och tal sida vid sida men jollret faller bort allt mer. Språkförståelse kommer före talet eftersom det talmotoriska inlärandet är svårt. Det första som barnet lär sig att förstå är kroppsspråket och språkets melodi. Kroppsspråket och betoningarna stärker barnets möjligheter att förstå språket.

Motorisk tillväxt: Vid femton till arton månaders ålder går språkutvecklingen långsammare detta är på grund utav att det är då som rörelseförmågan utvecklas kraftigt. Talets- och kroppens motorik konkurrerar med varandra innan de blir automatiserade. Därför sker alltid språk- och rörelseutvecklingen växelvis.

En fras en mening: Barnet formulerar kortare meningar vid två års ålder och förstår enklare instruktioner. Om inte talet har börjat komma vid två och ett halvt års ålder är det lämpligt att ta kontakt med en talpedagog.

Ordförrådet: Ordförrådet blir allt större ju äldre barnet blir. Antal ord som barnen kan varierar från barn till barn. Treåringen kan 300- 800 ord. Ofullständiga och felaktiga meningar är inte ovanligt i denna ålder. Iterering, upprepning, är vanlig från tre- års ålder.

”Tala rent”: De flesta barn talar ganska rent vid fyra år. Det är dock helt normalt att inte klara av r-, sje-, tje- ljuden och de svåra konsonantförbindelserna. Barnets uttalsfel är inte slarv utan beror på språklig omognad.

Ann- Katrin Svensson går igenom de olika stadierna även hon men hon har delat in dem efter ålder.¹³ Skrikperioden heter enligt Svenssons stadier spädbarnsljud. Enligt Svensson kan barnet med skrik, gråt, gurglingar, fräsningar och grymtanden göra sig förstådd. Spädbarnsljud sträcker sig till dess att barnet är ett år. Därefter har Svensson delat in språkutvecklingen efter ålder med intervallerna ett-, två-, tre-, fyra-, fem-, sex- och sjuårsåldern. Utvecklingen kan variera enligt Svensson och slå på ett halvt år framåt eller bakåt i åldern vilket innebär att en ett och ett halvt åring kan vara i en tvååring utvecklings stadium. I samma stadium kan även en två och ett halvt åring vara.

2.3.1 Språkutvecklingsteorier

Behavioristerna Pavlov och Skinner förklarar språkutvecklingen i huvudsak på två olika sätt¹⁴. De anser att barnen i vissa situationer först lär sig ordet och sedan ordets innebörd. Men de menar även att barnet lär sig ord genom att se ett föremål, hör ett ord och kopplar samman dem. Pavlov och Skinner hör till dem som anser att barn lär sig språk genom social förstärkning och genom imitation. Det gensvar som barnet får då de försöker att kommunicera har stor betydelse. Stimulans och respons är viktigt vid inläring. Konsekvenserna enligt Svensson¹⁵ med det behavioristiska synsättet blir att språklig stimulans är mycket viktig. Den språkliga förmågan beror enligt Pavlov och Skinner på stimulansen. Därför ska pedagogerna enligt dem ge barnet tydlig respons på deras kommunikation och vara observanta på att benämna föremål i omgivningen och händelser som barnet är med om för att deras språk ska stimuleras.

Enligt Piaget har det sociala samspelet betydelse för barns utveckling. Den kognitiva utvecklingen ligger till grund för språkutvecklingen. Grunden till den kognitiva utvecklingen ligger i de erfarenheter som barnet gör under de första levnadsåren genom sina olika sinnen och rörelser. Tänkandet utvecklas då barnet sammanfogar alla upplevelser. Erfarenheter leder därigenom till kognitiv utveckling och därefter leder den kognitiva utvecklingen till språklig utveckling och till ett språkligt samspel. Enligt Piaget har miljön under den språkliga utvecklingen inte lika stor betydelse eftersom att språkutvecklingen är beroende av den kognitiva utvecklingen, det vill säga tankens utveckling. Däremot spelar miljön större roll i den kognitiva utvecklingen. Då talspråket utvecklas, ökar språkmiljöns inflytande. Då den

---

¹³ Svensson (1998:71-83)

¹⁴ Svensson (1998:23,24,29)

¹⁵ Svensson (1998:24)

kognitiva förmågan utvecklas kommer barnet att även utveckla mer avancerade språkliga uttryck. Piaget menar att:

När barnet uttrycker sig(sic) sina tankar för andra människor stöter det på motstånd, oenighet och svårigheter med att förklara sig. Det kan bero på att barnet inte tänkt tanken färdigt eller saknar ord för att uttrycka sig mer precist. När barnet upptäckt detta, blir språket ytterligare ett förfinat redskap för att utveckla den tanke som påbörjats.¹⁶

Piaget anser att barnen inte kan vidareutvecklas om det inte har etablerat den nödvändiga strukturer som krävs för det stadium som det befinner sig i.

Vygotsky är en av de främsta inom den sociala interaktionismen och han ansåg att den mänskliga utvecklingen har ett samband med det sociala, historiska och kulturella sammanhanget och därför inte ska ses isolerat.¹⁷ Piaget ansåg att det var tanken som ledde till ett utvecklat språk. Vygotsky däremot hade en annan syn på sambandet mellan språket och tanken. Han ansåg att språket utvecklas redan innan barnet lär sig tala. Hos det lilla barnet är språket och tanken åtskilda enligt honom. Vygotsky ansåg att språket hade funktionen att samordna människors verksamhet socialt och att språket är ett redskap för tänkande. Vygotsky hävdade att människan tänker med språket att tänkandet är individens tal till sig själv och det är genom tänkandet som vi formar vårt inre beteende.

Vygotsky och Piaget anser båda två att erfarenheterna som barnen får de första levnadsåren är mycket viktiga för barnens språkutveckling.

2.4 Läroplanen för förskolan (Lpfö 98)

Enligt Lpfö 98 som är läroplanen för förskolan ska förskolan lägga grunden för ett livslångt lärande.¹⁸ Verksamheten ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar, förskolan ska även erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet. Enligt läroplanen för förskolan ska barnens nyfikenhet uppmuntras och man ska stimulera deras vilja och lust att lära. Förskolan ska erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek.

I Lpfö 98 står det att:

I förskolan skall barnen möta vuxna som ser varje barns möjligheter och som engagerar sig i samspelet med både det enskilda barnet och barngruppen. Förskolan skall vara en levande social och kulturell miljö som stimulerar barnen att ta initiativ och som utvecklar deras sociala och kommunikativa kompetens. Leken är viktig för barns utveckling och

---

¹⁶ Svensson (1998:31)

¹⁷ Svensson (1998:32-35)

¹⁸ Läroplanen för förskolan Lpfö 98, (2007-01-02)

lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande skall präglade verksamheten i förskolan.¹⁹

Med hjälp utav olika uttrycksformer så som bild, sång och musik samt tal- och skriftspråk ska barnen lära sig att skapa och kommunicera på olika sätt. Detta ska utgöra både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande. I läroplanen står det att förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar ett rikt och nyanserat talspråk och sin förmåga att kommunicera med andra och uttrycka sina tankar.²⁰ På förskolan skall man även sträva efter att barnen utvecklar sitt ord- och begreppsörråd och sin förmåga att leka med orden. Barnen ska uppleva att det är roligt och meningsfullt att lära sig nya saker.

2.5 Språkstimulering

Kunskapen att använda språket är inte något som passivt ärvs.²¹ Språket konstrueras genom aktiv handling i en social miljö. Detta gör att leken får en speciell position som skapar utgångspunkt för pedagogiskt arbete med barn i tre- femårsåldern. Leken ger frihet till att göra fel. Enligt Eriksen Hagtvet märker man dessutom inte att något är svårt när man leker. Leken ger därför unika möjligheter att ”träna” på det som är svårt, så som språket.

Syftet med att använda språklekar då man vill stimulera barnens språk är enligt Haggström och Lundberg att stimulera barnens språkliga medvetenhet innan de börjar med läsinläringen.²² Språkstimulering kan förebygga senare läs- och skrivsvårigheter hos många barn. Undersökningar har visat att barn som kan vara i riskgruppen för att utveckla läs- och skrivsvårigheter gynnas av att ha jobbat mycket med språklekar. Det ska kännas lustfyllt att leka med språket och inga får känna sig misslyckade eller dumma. Det är därför extra viktigt och nödvändigt att hjälpa och uppmuntra de barn som har svårigheter så att de inte får känna sig misslyckade eller dumma.

Numera är allmän språkstimulering enligt Eriksen Hagtvet och Pálsdóttir en huvudmålsättning i alla våra barndaghem och förskolor.²³ De anser att det är viktigt att betona att man talar med barnen när de är små. Alla barn kommer i kontakt med stora mängder av talspråklig stimulering, oftast flera timmar per dag.²⁴

---

¹⁹ Läroplanen för förskolan Lpfö 98, (2007-01-02)

²⁰ Läroplanen för förskolan Lpfö 98 (2007-01-02)

²¹ Eriksen Hagtvet Bente, *Språkstimulering del.1*, Stockholm: Natur och kultur (2004:29)

²² Haggström Ingrid, Lundberg Ingvar, *Språklekar efter Bornholmsmodellen*, Linköping: Ing- Read (1994:5)

²³ Eriksen Hagtvet Bente, Pálsdóttir Herdís, *Lek med språket*, Stockholm: Natur och kultur (2001)

²⁴ Eriksen Hagtvet (2004:100)

Studier av barn som själva har lärt sig läsa och skriva tidigt, innan de har fått formell undervisning, visar att det gäller barn som kommer från hem där man talar mycket med barnen, och att dessa barn har goda allmänna språkfärdigheter.²⁵

Även om det inte behöver ligga en språkdefekt i botten när det gäller alla läs- och skrivsvårigheter, kan man inte komma ifrån att det ofta finns ett samband. I förebyggande syfte bör man därför lägga vikt vid att stimulera mera allmänna språkliga färdigheter i förskolan.

Barn utvecklar olika talspråkliga färdigheter och detta hänger till stor del samman med vilka erfarenheter barnen gör.²⁶ Talspråklig utveckling är beroende av miljön anser även Eriksen Hagtvet och den kommer inte automatiskt. Språkutveckling sker i ett fast och delvis biologiskt mönster med en snabb utveckling de första fem levnadsåren medan hjärnan växer som snabbast. Samtidigt som biologin sätter gränser är miljön helt avgörande för en normal språkligutveckling. Om man inte ser till att barnen hamnar i en miljö där någon aktivt kommunicerar med barnet kan detta vara en allvarig riskfaktor.

Att stimulera hjärnan när den är ung, plastisk och i snabb utveckling är själva grunden för en tillfredsställande utveckling. Om inte syn eller hörsel stimuleras de första levnadsåren kan dessa sinnen bli permanent nedsatta, barn som inte stimuleras kan utveckla ett bristfälligt språk.

Barn kan inte stimuleras på samma sätt varje gång anser Eriksen Hagtvet.²⁷ Barn är olika och måste därför stimuleras på olika sätt. På dagens förskolor är målet att utveckla goda muntliga språkfärdigheter. En medveten språkstimulering, där språket knyts till handling – till konkreta och olikartade upplevelser – är helt grundläggande för en bra skriftspråksutveckling.

Barn ska ha möjligheten att utveckla ett rikt och nyanserat talspråk i förskolan.²⁸ Barnen ska även ha möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera med andra, att uttrycka tankar, utveckla ord- och begreppsförråd, sin förmåga att leka med ord, sitt intresse för skriftspråk och förståelse av symboler samt deras kommunikativa funktion. För att detta ska bli möjligt är det den vuxna på förskolan som ska skapa rikliga tillfällen och ta tillvara situationer där barn kan samtala och utveckla sin språkliga förmåga.

---

²⁵ Eriksen Hagtvet, Pålssdöttir (2001)

²⁶ Eriksen Hagtvet (2004:104,183)

²⁷ Eriksen Hagtvet Bente, *Skriftspråksutveckling genom lek*, Stockholm: Natur och Kultur (1990:12,36)

²⁸ Pramling Samuelsson, Sheridan (1999:73)

2.5.1 Språkljudlek

Det finns flera olika metoder som man kan använda sig av för att stimulera barnens språkutveckling. En av dessa metoder är bland annat språkljudlek som riktar sig mot förskolan och som har tagits fram av bland annat ett förlag i Örebro som heter GraFon HB.²⁹ Då man arbetar med språkljudlek fokuserar man på svenska språkets byggstenar, det material som de arbetat fram är framförallt riktat till barn som är i 4 årsåldern. GraFons idé är att man ska använda leken på ett medvetet sätt vad gäller grundläggande betydelse i barnens lärande. I materialet använder man sig av bilder till konsonantljud som sammankopplas med rörelser för att passa barns sinnlighet.

GraFon HB bildades 1996 då de gav ut materialet *Språkljudslek i förskolegrupp*. En av orsakerna till att man skapade detta material var för att utifrån den yrkeserfarenhet som pedagogerna hade som grundade GraFon HB hade alltför många barn hamnat i situationer i skolan där de hade större eller mindre brister i språket.

Då man ska använda materialet sitter barnen i en ring som runt en låtsas sjö, denna sjö har man klippt ut ur ett kartongark. Då man arbetar med metoden är det viktigt att utgå från barnet. Vill inte barnet leka lekarna ska den inte tvingas till det. ”Ett barn som behöver leken tröttnar inte.

Man ska med öppna frågor leda barnen in i känslan hur vi gör, när vi pratar. Genom bekräftelse på barnens kommentarer ska även man som pedagog sätt ord på det barnen bör när de pratar, om de rör käken mycket eller lite, hur man använder läpparna, vart tungan är i munnen, hur vi använder oss av luften när vi säger orden och hur magen rör sig när vi pratar.

Då man använder sig av metoden finns det ljudkort där bokstaven som man arbetar med står samt en bild utav hur munnen ser ut när man säger bokstaven. På detta sätt går man igenom hela alfabetet.

Metoden fungerar bäst om man har en liten barngrupp då den vuxne har möjlighet till att observera varje barns uttal och framsteg.

Varje gång man arbetar med språkljudlek har man en kort lekstund, 5- 10 minuter då man vill skapa ett samband till olika ljud i sånger och lekar.

Metoden sak användas regelbundet, två lek tillfällen i veckan på samma veckodagar och vid ett bestämt klockslag ger barnen infrielse av förväntan.

I metoden finns det olika steg som barnen går igenom, olika leksteg med samma bokstäver som de tidigare arbetat med. Det finns 6 olika leksteg som är olika svåra.

---

²⁹ Nyman M, Peterson A, www.grafon.se, Örebro: GraFon HB (2006-12-01)

2.5.2 TRAS

För att få information om barns språkutveckling bygger metoden TRAS (tidig registrering av språkutveckling) på observationer och är avsett för att användas i förskolan.³⁰ Metoden är utprövad i Norge på 450 barn.

I samtal med föräldrar kan man använda sig av resultaten från TRAS för att ge rekommendationer vad gäller specialinsatser om resultatet visar att barnet är i sådant behov.

När det gäller språk ser TRAS språk som språkförståelse, ordförråd, uttal, att kunna producera ord och meningar. När de utformade TRAS riktade sig metoden mot barn mellan 2 och 5 år och för varje år finns det tre områden:

- Språkförståelse och språkligmedvetenhet
- Uttal, ordproduktion och meningsbyggnad
- Samspel, kommunikation och uppmärksamhet

Ifyllanden av cirkeln sker med observationer som underlag. Man börjar med den innersta cirkeln för att säkra den nedre gränsen. Om barnet inte behärskar färdigheten kan fältet i cirkeln stå tomt. Om barnet delvis behärskar färdigheten streckas fältet och om barnet behärskar färdigheten fylls fältet helt.

Den innersta cirkeln representerar utvecklingen i åldrarna två till tre år, i den mellersta cirkeln tre till fyra och den yttersta cirkeln representeras barn mellan fyra och fem år.

Metoden bygger på ett tvärvetenskapligt samarbete och iakttagelser av språkutveckling hos barn mellan 2 och 5 år. Materialet som används i metoden består utav en handbok, ett schema där man kan följa enskilda barns utveckling över tid samt en vägledning för att komma igång med TRAS.

En grundlig teoretisk beskrivning i de språkområden som TRAS fokuserar på finns i handboken. I slutet av varje avsnitt finns idéer för praktiskt genomförande. TRAS är ett inspirerande material för personer som professionellt arbetar små barn anser SPF- utbildning (specialpedagogisk forlag), där teori och praktik hänger samman och ses som varandras förutsättningar. Enligt SPF ska metoden underlätta för den pedagogiska insatsen i hemmet och på förskolan. Materialet ska följa små barns språkutveckling.

Schemat som man använder sig av är beräknat att följa och beskriva den språkliga utvecklingen, på så sätt ska man som pedagog få en överblick över barnets starka och svaga sidor. Genom att använda schemat ska man bli säker på att man observerar de väsentliga stegen som finns i barnets språkutveckling.

---

³⁰ www.spf-utbildning.com/news.asp

3. Metod

Jag har valt att intervjua förskollärarna angående språkstimulering. Om jag hade gjort en enkät hade jag fått ett kvantitativt resultat men det hade inte visat det som jag vill komma åt, det vill säga hur de arbetar och varför samt vad de anser att språkstimulering är. Personliga och strukturerade intervjuer är kvalitativa i den bemärkelsen att vi kan få noggranna beskrivningar av det som vi är intresserade av.³¹ Jag har använt mig av en standardiserad intervju med öppna frågor och svar för att på så sätt blir inte påverkan på den som svarar lika stor som vid exempelvis ett formellt samtal. Enligt Løkken och Søbstad kan man med denna metod utnyttja tiden bättre då det inte blir lika mycket ”tomt” prat och få djupare svar.

Efter att jag läst litteratur kring ämnet har jag valt ut frågor som kan hjälpa mig att få svar på mina frågeställningar. Under den tiden som jag intervjuade förskolläraren använde jag mig av en MP3 spelare för att dokumentera intervjuerna så att intervjuerna lätt finns tillgängliga.

Anledningen till att jag valde att använda mig av intervjuer som informations samlare är på grund utav att jag ville veta hur lärarna arbetar med barnen gällande språkstimulering och hur de ser på språkstimulering. Genom att ställa frågorna till lärarna personligen hoppas jag på att få veta hur de jobbar på ett djupare plan än vad jag hade fått veta om jag gjort en enkätundersökning.

Då jag gjort intervjuerna renskriv jag intervjuerna med hjälp utav ljudfilen som jag spelade in under intervjun, detta gjordes samma dag som intervjun genomfördes. Sammanfattningarna av intervjuerna finns under resultat av intervjuundersökning där resultatet redovisas lärare för lärare.

Intervjuerna genomfördes mellan vecka 47 och 49 i 4 olika städer i Mellansverige. Alla personer som finns med i intervjuerna har fingerade namn för att deras identitet inte ska gå att spåra.

Detta är en undersökning som gjorts med 6 förskollärare i Mellansverige.

Intervju frågorna finns med som bilaga.

---

³¹ Løkken Gunvor, Søbstad Frode, *Observation och intervju i förskolan*, Lund: Studentlitteratur (1995:97)

3.1 Urval

Jag har valt att genomföra intervjuer med 6 olika förskollärare på olika platser i Mellansverige. Jag har valt dessa förskollärare därför att jag vill se om sättet som man arbetar på skiljer sig åt. Alla sex förskollärare jobbar någonstans i Mellansverige.

Valet av förskolor gjorde jag då jag viste vad jag skulle ställa för frågor. Jag vill veta om man arbetar med språkstimulering, varför man använder språkstimulering, hur man arbetar med språkstimulering på förskolan. Jag vill även veta hur lärarna upplever att det är att arbeta med språkstimulering och om de anser att språkstimulering på förskolan underlättar barnens språkutveckling.

Förskolorna jag har valt är fyra kommunala förskolor i Mellansverige, två som är belägna på landsbygden och två i tätorten, de andra två förskolorna är föräldrakooperativ som är belägna på landsbygden båda två. Anledningen till att jag valde dessa olika förskolor är för att jag vill se om arbetssättet skiljer sig åt beroende på vart förskolan är belägen och om organisationen kring förskolan har någon inverkan. Jag har valt förskolor som både ligger nära varandra och förskolor som har längre avstånd än 15 mil emellan sig.

4. Resultat

4.1 Resultat av intervjuundersökningen

Intervjuerna har genomförts på förskollärarnas arbetsplats under arbetsdagen. I ett enskilt rum på förskolan har jag haft möjlighet att intervjua förskollärarna ostört. Här följer resultaten.

4.1.1 Intervju med Maria

Person 1 som jag intervjuat kallar jag för Maria och hon har jobbat som förskollärare sedan 1989 i Mellansverige. På den förskola som Maria arbetar idag finns det två avdelningar med 11 personal och 54 barn i åldrarna 1 till 6 år, dessa barngrupper kallas för utvidgade syskongrupper.

För Maria är språket någonting som barnen måste lära sig för att överleva i samhället. Språket ska barnen ha möjlighet att utveckla på förskolan då det finns personal som är utbildad för detta.

De arbetar medvetet med språk på förskolan utifrån en språkplan som man tagit fram tillsammans med övriga förskolor och skolor i rektorsområdet. Den har inte funnits så länge och då de har arbetat fram språkplanen tillsammans med skolan anser Maria att mycket av det som står i språkplanen rör skolan mer än förskolan. På den avdelning som Maria arbetar har de inte hunnit jobba så mycket med språkplanen ännu. Men meningen är att det ska finnas en röd tråd i arbetet med språk för barnen på förskolan. I språkplanen står det beskrivet hur tankeutvecklingen fungerar hos barn som lär sig språk samt hur de vill samt hur man kan arbeta tillsammans med barnen med språk. Tillsammans vill de skapa ett gemensamt arbete i kontakt med barnen. I språkplanen ingår även att personalen ska vara medvetna om hur de använder sig av ”vardagspratet”. Att tala med barnen när man till exempel ska tvätta händerna och beskriva vad man gör och kommer att göra anser Maria är mycket viktigt eftersom barnet då kan koppla samman ordet med handlingen. Samtalen med barnen anser Maria är väldigt viktiga att ta vara eftersom att det är i vardagen som barnen lär sig prata.

Organiserade stunder för språkstimulering finns även på förskolan. En sådan stund är till exempel samlingar där de sjunger mycket med barnen samt läser många ramsor. Innan de bytte lokal i höstas hade de även språkgrupper. Språkgrupperna var mindre grupper som barnen delades in i efter ålder där man bland annat läste för barnen samt lekte lekar och tränade ansiktsmotorik utifrån vart barnen befann sig i sin utveckling. Förskolan har bytt

lokaler denna höst så under denna termin har man inte hunnit arbeta särskilt mycket medvetet med språkstimulering mycket på grund utav att de inte har hunnit få i ordning lokalerna ännu.

En av personalen på skolan arbetade mycket med språk och hjälpte personalen på förskolan mycket då de ville lära sig mer om språkutveckling. Denna lärare som undervisade på skolan tog fram material, konkret med planeringsförslag, på hur man kan lägga upp arbetet med samlingar och språkstimulering. På förskolan använder man sig inte av någon speciell metod då de arbetar med språkstimulering. Utan de letar reda på det material som passar en barngrupp som finns på förskolan just nu.

De som har sämre språk på förskolan gör dem uppmärksamma på att man ska använda sig av språkstimulering.

Maria var lite osäker på hur det skulle vara på förskolan om de inte arbetade med språkstimulering alls på förskolan. Sättet som de arbetar på idag fungerar väldigt bra för dem just nu anser hon och de kommer fortsätta arbeta på samma sätt så länge de anser att barnen tycker det är roligt.

4.1.2 Intervju med Sara

Person 2 som jag intervjuat kallar jag för Sara och har arbetat som förskollärare i 12 år i Mellansverige. På förskolan finns 18 barn och 3 anställda och barnen är mellan 1 och 6 år gamla.

För Sara är språket någonting som man måste prioritera för barnens skull. Utan ett språk kommer barnen inte långt säger Sara. På förskolan är man medvetna om hur man arbetar med språket och lägger stor vikt vid det.

På förskolan har man arbetat med en språkplan som man tagit fram i denna kommun för cirka ett år sedan. Enligt Sara var det inte speciellt svårt för dem att arbeta efter språkplanen eftersom de redan innan arbetade mycket med språk tillsammans med barnen. Man har alltid prioriterat språket hos barnen och våren 2005 satte kommunen in en språkgrupp för att titta på hur man i kommunen kunde arbeta för att stärka barnens språk. Anledningen till detta var att personal i kommunen ansåg att barnens språk blev allt sämre och därför ville man hindra att det skulle bli värre. Sara såg detta även i sin förskolegrupp. Det kunde handla om slangord som de små barnen använde mycket. Det kunde även handla mycket om mat situationen då barnen bara pekade på vad de ville ha eller skrek till exempel ketchup rakt över bordet i stället för att säga ”kan någon skicka ketchupen”. Språkplanen är nu ett år gammal och man har kommit en bit på vägen i arbetet med den. Men Sara anser att man inte riktigt känner sig

helt nöjda ännu med sitt arbete med språk och att det framför allt beror på att man inne har kommit in i arbetet ännu. Språkplanen har nu fått en egen plats i utvecklingsplanen och Sara anser att språket alltid ska ha en egen plats. Nu tänker personalen på förskolan hela tiden på språket och är medvetna om hur de pratar med barnen. Sara anser att det är viktigt att arbeta med språk i de vardagliga aktiviteterna så som när barnen ska äta. Detta är ett av de bästa tillfällena anser Sara att stimulera barnens språk då de på ett avslappnat vis kan diskutera och prata öppet utan att samtalen blir allt för styrda av de vuxna.

På förskolan arbetar man med någonting som kallas för Grafonlek som är en plan för hur man kan arbeta med språkutveckling genom att träna språkljud, så som att med munnen träna att blåsa och suga för att träna munmotoriken hos barnen så att de får lättare att forma orden. Materialet som förlaget GraFon har gjort heter *Språkljudslek i förskolegrupp* använder de på förskolan varje dag på samlingen, de anser att det är viktigt att träna språkljud för barnens språkliga utveckling. På förskolan arbetar de även mycket med rim och ramsor för att öka barnens ordförråd och på ett roligt sätt även stimulera barnen till ett fortsatt lärande. Varje dag har de sagostund efter maten där de läser en lång stund varje dag för barnen. Denna stund anser Sara är viktig för barnen, för att de ska få en lugn stund då de får möjlighet att höra en saga och använda sin fantasi för att ska egna bilder. Anledningen till att de läser länge är för att barnen ska hinna koppla av och börja lyssna ordentligt på texten. Sara ansåg att det var väldigt viktigt att man som pedagog alltid läser för barnen och att man inte sätter på ett sagoband eftersom barnen kan komma med funderingar under tiden som de hör sagan och kan då behöva prata med pedagogen om dessa. Det är även lättare som pedagog att prata omkring böckerna som man läser om man själv läser boken för barnen. Sagostunden anser de är viktig för barnens språk. Det är genom sagorna som barnen hör nya ord för första gången.

För Sara är det viktigt med språkstimulering i på förskolan eftersom det är på förskolan som man lägger grunden för språket och alla barn behöver ett språk. Om man skulle sluta att arbeta med språket på ett medvetet sätt är Sara säker på att barnens språk skulle försämrans.

4.1.3 Intervju med Lisa

Person 3 kallar jag för Lisa. Hon har arbetat som förskollärare i 22 år. På avdelningen som är en syskonavdelning finns det 15 barn.

Lisa anser att språket är väldigt viktigt för barnen framför allt i deras kommunikation med de andra barnen på avdelningen. Lisa har märkt att konflikterna har minskat då barnen har fått

ett rikare språk och vet hur man kan använda språket vid konflikter för att förhindra att barnen ska bli fysiska mot varandra.

Personalen på förskolan anser att det är viktigt att vara medveten om dialogen mellan vuxen och barn samt mellan barnen för att på så sätt utveckla och stimulera barnens språk. De vill uppmuntra barnen att söka kontakt med vuxna såväl som barn på ett verbalt plan för det är då som barnen utvecklas mest, då de själva får söka kontakten anser Lisa.

Enligt Lisa arbetar man inte medvetet med språkstimulering på förskolan, samtidigt så tänker de på hur de arbetar med språk. Språket är en viktig del i allt som de gör på förskolan varje dag, barnen använder alltid språket då de vill kommunicera med varandra eller med personalen.

För Lisa är det viktigt för barnens språkutveckling att barnen får prata mycket, att man som pedagog uppmärksammar barnen när de talar och att man lyssnar på dem och bemöter det de säger, barnet får bekräftelse på att det använder språket och där igenom stimuleras barnet att vidare utveckla språket för att få ytterligare bekräftning i mötet med pedagogen.

På förskolan använder de sig mycket av rim och ramsor då Lisa själv anser sig ha märkt att barnen har lättare att ”knäcka läskoden” då de har arbetat mycket med rim och ramsor. På förskolan läser man för barnen varje dag efter att de har ätit. Lisa menar att barnen tar till sig många nya ord under dessa lässtunder.

Inför varje sommar då flera av barnen ska börja i förskoleklass testar pedagogerna barnens språkförståelse för att se vad de behöver arbeta mer med under vårterminen. I testet ingår bland annat att känna till hur långa olika ord är och vilket som är längst när man hör två olika ord. Barnen får även para ihop ord som rimmar och träna på munljud, hur man använder munnen för att framkalla olika ljud och ord. Om personalen upptäcker att det finns problem använder de sig av språklekar för att stimulera barnets språkutveckling.

De yngsta barnen som ännu inte har något verbalt språk är alltid med på samlingarna och får, när de känner igen sitt namn, räkna upp handen då de hör att deras namn ropas upp. Redan när de yngsta barnen börjar prata får de vara med och presentera maten för de andra barnen, för att träna att tala tydligt och högt så att alla hör samt för att våga tala inför sina kamrater.

4.1.4 Intervju med Lotta

Person 4 kallar vi för Lotta. Lotta har arbetat som förskollärare i 21 år och arbetar idag på en avdelning i Mellansverige med barn från 1 till 6 år. Idag har de 16 barn på avdelningen och 3 personal på heltid.

Språket för Lotta är sättet som vi människor gör oss förstådda på. Språket är väldigt viktigt vare sig vi använder oss av ett verbalt- eller fysiskt språk. Språkstimulering är för Lotta då man arbetar utifrån en särskild metod vilket de kommer börja med inom några veckor för att stimulera barnen att utveckla sitt språk.

På denna förskola ska man börja arbeta med ett material som heter TRAS, tidig registrering av språkutveckling, där de kan se hur barnen ligger till i sin språkutveckling och följa deras framsteg. Ännu har de inte börjat använda sig av TRAS eftersom de måste gå en kurs för att få använda metoden och få tillgång till böcker om arbetssättet.

Innan detta har de inte arbetat efter någon metod vad gäller språkstimulering, men de har ändå varit medvetna om barnens språk och märkt att språket hos barnen på avdelningen enligt Lotta har blivit sämre.

Under samlingar och gruppstunder läser man och berättar mycket sagor för barnen, sång är ett annat dagligt inslag som barnen uppskattar mycket.

Eftersom de inte har jobbat med språkstimulering vet de inte heller hur språkstimuleringen skulle påverka barnen

4.1.5 Intervju med Eva

Person 5 kallar vi för Eva. Eva har arbetat som förskollärare i 25 år och arbetar idag på ett föräldrakooperativ i Mellansverige där det idag finns 16 barn mellan 1 och 6 år.

Språk för Eva är allt. Språket är mer än det som kommer ut ur munnen. Det är även känslor och vad vi kan förmedla med kroppen.

På förskolan använder de sig mycket av instrument, då barnen slutar har de lärt sig att spela flera olika instrument. Då de använder sig av musik och annat skapande i form av bland annat bild anser Eva att detta hjälper barnen att ta till sig ny kunskap så som språk. Skapandet ska enligt Eva stimulera språkutvecklingen. Samtalet är viktigt och man använder sig av övningar för att barnen ska kommunicera med varandra. Detta har resulterat i att det inte är lika ofta som barnen blir osams och tar till fysiskt våld mot varandra då de kan lösa konflikterna genom att tala med varandra. Genom att arbeta med språkstimulering anser Eva

att de kan ge barnen ett redskap för livet. Genom samtalen tränar de barnens sociala kompetens som är väldigt viktig enligt Eva om barnen ska lyckas i livet.

En gång i veckan använder de sig av språkljudlek på förskolan. Varje barn har även en egen språklåda där de samlar namn på kamrater och andra namn som de vill skriva. Då eleven ber någon av personalen att skriva att till exempel teckningen är till Johan skriver pedagogen Johan på en lapp som barnet får skriva av. Nästa gång barnet har gjort en teckning till Johan har den namnet i sin språklåda och kan hämta det där för att sedan skriva av det. Detta leder anser Eva till att barnet snabbt lär sig att skriva de namn och andra ord som finns i lådan.

Varje dag läser man böcker eller berättar sagor för barnen. Eva själv föredrar att hitta på egna sagor som hon berättar för barnen med hjälp utav figurer som finns på förskolan hela tiden. Dessa figurer har blivit en del av förskolan och barnen tycker mycket om dem. Figureerna är Snurre-vua och Vikke-vire som i själva verket är Eva och en av hennes kollegor. Eva som alltid är Snurre-vua byter aldrig figur, detta skulle bara göra barnen förvirrade. Snurre-vua som är ett troll kommer till barnen på förskolan och berättar bland annat om hur farligt det var när hennes hund Vikke-vire åt flugsvamp. Barnen kommer mycket väl ihåg hur dålig Vikke-vire blev och vet precis hur en flugsvamp ser ut. Genom att använda sig av dessa figurer anser Eva att det är lättare att få barnen uppmärksamma och barnen lyssnar med spänning när Snurre-vua (Eva) berättar om olika saker. På förskolan finns många andra figurer som dyker upp då och då.

Barnen på förskolan är enligt Eva självständiga barn som vet vad de vill. Detta beror på att barnen har ett välutvecklat språk och vet hur de ska använda det enligt Eva. Hon kan inte föreställa sig hur det skulle vara att inte arbeta på ett metvetet sätt med språkstimulering på förskolan.

Eva föredrar att plocka de metoder som passar hennes barngrupp bäst just nu. Eva tycker inte om att följa en metod "slaviskt" då detta inte alltid passar hela barngruppen.

4.1.6 Intervju med Kristina

Kristina är den sista personen som jag intervjuat. Hon har arbetat som förskollärare i ett år och på avdelningen finns det 17 barn i åldrarna ett till fyra år.

För Kristina är språk något som man använder när man ska tala, när man vill förmedla sig och komma i kontakt med någon annan.

På förskolan finns det barn i behov av särskilt stöd då deras hörsel inte fungerar riktigt bra. På grund utav detta har man börjat tänka mycket på hur de arbetar med språket för att

dessa barn ska kunna tillgodo se sig den kunskap som de andra barnen har tillgång till. Idag arbetar man mycket med att tänka på hur man talar med barnen för att de ska höra och se allt vad pedagoger och barn säger. Personalen har blivit väldigt tydliga i sitt språk och enligt Kristina är det lika viktigt att bekräfta barnen när de talar så att de vet att vi kan förstå vad de säger när de jobbar så hårt med sitt tal som blivit nedsatt av hörselskadan.

Varje dag sjunger de på förskolan när de har samling. De har dagligen rim och ramsor och de läser högt för barnen. Då de har jobbat mycket med att bekräfta barnen, inte bara de som har hörselproblem utan alla barnen, har de märkt att barnen har blivit mycket bättre på att förklara och berätta för sina kamrater och fröknar. Detta har enligt Kristina lett till att de på förskolan inte har lika mycket konflikter längre. Kristina anser att det är väldigt viktigt att man på förskolan lyssnar på varandra, inte bara att barnen ska lyssna på lärarna, utan att lärarna lyssnar på vad barnen har att säga.

Anledningen till att Kristina arbetar med språkstimulering är enligt henne för att utveckla barnens uttal. För henne är det viktigt att man som pedagog ser individen och på så sätt vet man vad som man behöver arbeta vidare med för att stimulera barnet till yttrigare språkutveckling.

Vid lunchen delar de upp barnen efter ålder så att barnen lättare kan komma till tals då de äter med jämnåriga barn. Om man annars har ett åringar tillsammans med 4 åringar anser Kristina att det lätt blir att de äldre barnen tar över. Under lunchen idag får även de minsta komma till tals.

På förskolan arbetar idag fyra personal vilket Kristina anser är bra då de lättare kan ta sig tid för alla barnen även om det finns mycket små barn på avdelningen just nu. På förskolan delar de in barnen i mindre grupper för att på så sätt tillgodose barnens olika behov av språkstimulering.

4. Analys

Problemformuleringar som jag i min undersökning ämnade besvara var:

1. Varför använder sig lärarna av språkstimulering?
2. Hur använder sig lärarna av språkstimulering vad gäller arbetssätt och metoder?
3. Anser lärarna att språkstimulering på förskolan underlättar barnens utveckling?

4.1 Vad anser pedagogerna är språk?

Språket är ett verktyg för barnen vilket ger dem möjlighet att söka sig in i och erövra världen. Språket är ett sätt att kommunicera anser Centerheim- Jogeroth.³² Dessa tankar har dykt upp under flera av intervjuerna som jag gjort med förskollärare. Maria anser att barnen måste lära sig ett språk för att överleva i samhället. Saras åsikt om vad språk är överensstämmer med Marias tankar om språk. För båda är språket någonting som man måste prioritera för utan ett språk kommer man inte långt idag.

Språket är kommunikation, individen och det sociala livet bygger på den språkliga förmågan enligt Pramling Samuelsson och Sheridan.³³ Detta instämmer samtliga förskollärare med.

4.2 Hur arbetar pedagogerna med språkstimulering?

Det finns många sätt som man kan arbeta språkstimulerande på och enligt Centerheim- Jogeroth och även Svensson krävs det en miljö som är anpassad för barnen för att språket ska utvecklas, det vill säga att barnet stimuleras och uppmuntras.³⁴ Om man inte ser till att barnen hamnar i en miljö där någon aktivt kommunicerar med barnen kan detta vara en allvarlig riskfaktor för att barnens språk inte ska utvecklas. Talspråksutvecklingen är beroende av miljön anser Eriksen Hagtvet och den kommer inte automatiskt.³⁵

Enligt Bruners mening vill barnen kommunicera, de vill tala och lära sig hur språk används det är pedagogerna som ska ge barnen verktygen att utvecklas. Barnets språkutveckling och identitetsutveckling går hand i hand. Genom språket blir den enskilda människan synlig för sig själv och andra.³⁶

---

³² Centerheim- Jogeroth (2004)

³³ Pramling Samuelson, Sheridan (1999: 71- 72)

³⁴ Centerheim- Jogeroth (2004)

³⁵ Eriksen Hagtvet (2004:104, 183)

³⁶ Pramling Samuelsson, Sheridan (1999:71-72)

I läroplanen för förskolan (Lpfö 98) skriver man att förskolan ska vara en levande social och kulturellmiljö som stimulerar barnen att ta initiativ och som utvecklar deras sociala och kommunikativa kompetens.³⁷ Med hjälp utav språket som en uttrycksform ska barnen lära sig att kommunicera. Detta ska enligt Lpfö 98 utgöra både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande. Detta är en av anledningarna till att man på förskolan ska arbeta med språkstimulering men det finns även andra orsaker till att man på förskolan ska arbeta språkstimulerande.

Anledningen till att flera förskolor använder sig av språkstimulering är för att hela barnet behöver stimulering för att utveckla sitt språk.³⁸ Enligt Centerheim- Jøgeroth är det lättare för barnet att styra sitt tänkande och handlande utan att störas av omvärlden då båda hjärnhalvorna har utvecklats så pass att de samarbetar med varandra och inte mot varandra.

4.3 Vikten av språkstimulering

Social förstärkning och imitation anser Pavlov och Skinner är de två sätten som barnen lär sig att använda språket på. Det är alltså genom social förstärkning och imitation som språket stimuleras. För att utveckla språket enligt Pavlov och Skinner behöver barnet höra och se ordet för att koppla samman dem detta förekommer ofta i språklekar då pedagogerna använder sig av bilder och rörelser för att förstärka texten och orden för att ge dem en mening.

Lisa ansåg att det viktigaste arbetet med barnen vad gäller språk ligger i samtalet med barnen. Genom att samtala med barnen kan barnen ta till sig nya ord som läraren använder, imitation, och i samtalet får barnet bekräftelse på det som det säger, social förstärkning.

Enligt Maria och Sara måste man prioritera språket hos barnen eftersom utan språket kommer man inte långt idag. Men en annan orsak till att arbeta med språket kan vara att barnet genom sin språkliga förmåga formar sin identitet samt kommunikation och sociala liv.³⁹ Lottas syn på språket stämmer överens med Maria och Saras då även Lotta anser att språket är ett sätt för oss människor att göra oss förstådda på. Språket för Eva är allt. Det är mer än det som vi förmedlar verbalt, det är även känslor och ett fysiskt språk, kroppsspråk. Eva använder sig mycket av musik när de arbetar med språk och för Eva är även musiken en form utav språk där du kan förmedla en känsla eller berättar något med melodin.

---

³⁷ Läroplanen för förskolan Lpfö 98 (2007-01-02)

³⁸ Centerheim- Jøgeroth (2004)

³⁹ Pramling Samuelson, Sheridan (1999:71- 72)

För Kristina är språket för henne mer fokuserat på dialogen eftersom de på hennes avdelning har barn med nedsatt hörsel de får även ta till kroppsspråket när de förmedlar sig och måste allt vara tydliga i sitt språk för att alla ska förstå.

Svensson skriver att när barnet använder språket kan det stöta på motstånd hos den som lyssnar vilket kan bero på att barnets språk inte är så pass utvecklat att den kan göra sig förstådd i ämnet ännu.⁴⁰ Enligt Piaget har det sociala samspelet betydelse för barns utveckling. Den kognitiva utvecklingen ligger till grund för den språkliga utvecklingen. Enligt Piaget kan inte barnet gå vidare till nästa utvecklingsstadium om de inte har etablerat den kunskap som de behöver.

Haggström och Lundberg menar att språkstimulering kan förebygga senare läs- och skrivsvårigheter hos många barn. Barn som kan vara i riskzonen för att utveckla läs- och skrivsvårigheter gynnas av att få språkstimulering genom bland annat språklekar.

4.4 Pedagogernas metoder

På samtliga förskolor arbetar pedagogerna för att göra barnen delaktiga i sin inläring. De vill göra barnen medvetna om sin språkutveckling. Enligt Vygotsky⁴¹ är språket ett redskap för tänkande därför är det viktigt att stimulera barnens språk för att få aktivt tänkande barn, det vill säga medvetna barn.

För att veta var barnet befinner sig i sin utveckling finns det flera olika metoder att använda sig utav, en av dessa är TRAS. Genom att använda TRAS metoden kan man genom ett bockningssystem se om barnet har uppfyllt de kriterier som finns. Kriterierna är uppsatta efter ålder och man använder samma observationsschema och fyller i under hela förskoletiden för att lättare få en överblick över barnets utveckling.

Lisa och Lottas förskolor kommer i framtiden att använda sig utav TRAS, tidig registrering av språkutveckling. Lisa och Lottas förskolor som säger sig arbeta med TRAS har ännu inte kommit igång med metoden ännu eftersom man som förskollärare måste gå en kurs för att få tillgång till materialet. På så sätt ska de kunna läsa av det observationsschema som finns för varje barn och se vad barnet behöver öva mer på för att komma till nästa nivå i sin utveckling.

---

⁴⁰ Svensson (1998:31)

⁴¹ Svensson (1998)

Maria och Saras arbetsplatser ligger i samma kommun. Kommunen beslutade för över ett år sedan att det skulle arbetas fram en språkplan då de ansåg att språket i skolan blivit allt sämre.

På förskolan där Sara arbetar har detta inte varit särskilt svårt då de redan innan språkplanen kom till arbetade med språkstimulering. Enligt språkplanen för detta rektorsområde ska förskollärarna bli mer medvetna om hur de bemöter barnen i samtalen och att det är viktigt att lyssna på barnen och bekräfta det barnen säger för att där igenom stimulera barnen till att kommunicera.

Sara anser att det är viktigt att vara medveten om dialogen mellan barn och lärare och även mellan barnen för att där igenom utveckla och stimulera barnens språk och upptäcka brister tidigt. Sara ansåg att deras arbete inte blivit sett då språkplanen kom till eftersom de alltid arbetat med språkstimulering på ett sett som har fungerat bra för dem. Eftersom kritiken från politiker och andra lärare riktades mot alla förskolor i kommunen ansåg Sara att de blivit felaktigt anklagade för att inte arbeta med språkstimulering. Problemet med att en kommun går in och gör en plan som ska gälla hela kommunen är att det finns förskolor och skolor som arbetar med språkstimulering och barnen inte har fått ett sämre språk på sin förskola eller skola som även de får ta del av kritiken eftersom alla instanser ska följa planen i stället för att rikta kritiken mot de förskolor där arbetet med språkstimulering inte fungerar. Enligt min mening ska politikerna samt övriga pedagoger vara rädda om den personal som har en barngrupp som fungerar.

Språkplanen i förhållande till språklekar och TRAS är en övergripande metod där pedagogerna inte får ett färdigt material att arbeta med. TRAS och språkljudlek har ett färdigt material som pedagogerna kan använda då de börjar arbeta med materialet. Språkplanen däremot innehåller inga färdiga lekar eller metoder där finns endast skrivet hur verksamheten bör se ut och hur pedagogerna ska nå dit får de själva lösa genom att använda olika former av metoder.

Eva anser att språket är så mycket mer än det som barnen förmedlar verbalt och har därför utformat verksamheten på föräldrakooperativet så att barnen har möjlighet att lära sig instrument och där igenom även förmedla sig genom musiken. Musiken och sagorna är grunden hos Eva. De använder sig ofta av figurer som de själva spelar för att barnen ska få en större förståelse för det som berättas och enligt Eva så mins barnen dessa sagor lättare än de som de läser ur en bok.

Alla förskolor ska följa det som står skrivet i läroplanen för förskolan, Lpfö 98.⁴² Lärandet och den miljö som barnen befinner sig i på förskolan ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som finns på förskolan. Men hur ska man som lärare kunna få lärandet och miljön rolig för alla barnen på förskolan? Ska förskolan alltid vara rolig? Genom att använda sig av språklekar som språkstimulering kan man få in ett positivt moment i lärandet för barnen vad gäller språket.

Syftet med att använda språklekar då man vill stimulera barnens språk är enligt Häggström och Lundberg att stimulera barnens språkliga medvetenhet innan de börjar med läsinläringen.⁴³ Språklekar är ett stort begrepp som innefattar både språkljudlek och andra språklekar så som rim och ramsor samt sagor med mera.

Genom att använda sig av språklekar när man stimulerar barnens språk får man en positiv inläring då barnen tycker det är roligt och inte ser till det svåra på samma sätt som då man använt sig av mer traditionell undervisning och tester då miljön kan bli stressande för barnen.

Språket konstrueras genom aktiv handling i en socialmiljö.⁴⁴ Utgångspunkten till det pedagogiska arbetet vad gäller språket ligger till stor del i leken. Leken ger frihet till att göra fel och enligt Eriksen Hagtvet märker man dessutom inte att något är svårt när man leker.

Språkljudlek ger barnen möjlighet att göra fel utan att barnen behöver känna sig dåligt eller mindre duktig. Språklekar är en metod som man kan använda sig av då man vill stimulera barnens språk och eftersom barnen enligt Centerheim- Jogeröth går igenom olika stadier i sin språkutveckling är språklekar lätta att anpassa efter det stadium som barnet befinner sig i.

4.5 Ska metod stötta eller stjälpas?

Två av de metoder som användes var språkljudlek och TRAS. Språkljudlek användes på två förskolor men dessa avdelningar använde sig av metoden på olika sätt. Marias förskola använder sig av språkljudlek varje dag under samlingarna på förskolan medan Kristinas förskola endast använder sig utav språkljudlek någon enstaka gång i veckan. Förlaget som ger ut materialet för språkljudlek metoden finns i Örebro och detta kan vara en av anledningarna till att de har valt att arbeta med metoden då de har haft mycket kontakt med arbetssättet då förskolorna finns i Mellansverige.

---

⁴² Läroplanen för förskolan Lpfö 98 (2007-01-02)

⁴³ Häggström, Lundberg (1994:5)

⁴⁴ Eriksen Hagtvet (2004:29)

Synen på språkutveckling skiljer sig åt mellan förskolorna. Lisa anser att de inte arbetar med språkstimulering på förskolan men under intervjun berättade Lisa hur de arbetar på förskolan med sagor, rim och ramsor samt sånger då de har samling på förskolan. Detta är saker som de andra förskollärarna anser är språkstimulerande. För Lisa är samtalet med barnen viktigt och det är här hon säger att språkutvecklingen ska finnas.

Varför anser då Lisa att de inte arbetar med språkstimulering på förskolan? Då jag gått igenom intervjun flera gånger lägger jag märke till att hon talar väldigt mycket om hur de ska arbeta med TRAS då de får tillgång till materialet men att de inte ännu får börja med det språkstimulerande arbetet som de anser att TRAS innebär. Är det på grund utav den nya metoden som Lisa inte anser att de arbetar med språkstimulering på avdelningen? Förskolan har varit på information om metoden där de fått veta hur de ska arbeta med TRAS genom att använda sig av bockningssystem för att mäta kunskapsnivån hos barnen. De beskrev även deras syn på språkstimulerande arbete och där är här jag anser att Lisas osäkerhet gällande deras syn på språkstimulering ligger. Lisa har fått ny information och matats med en ny syn på vad språkstimulering är vilket har resulterat i osäkerhet och rädsla för att sättet de tidigare har arbetat på ska vara fel. Att språket är väldigt viktigt, framför allt i barnens kommunikation är samtliga förskollärare som jag intervjuat överens om.

Men är metoden TRAS till för pedagogerna eller barnen? TRAS ska som jag nämn tidigare i texten användas av pedagogerna för att man ska bocka av eleverna när de har uppfyllt kraven för en nivå i schemat. Om barnet inte uppfyller kraven sätts språkstimulerande arbete in. På detta sätt ska pedagogen kunna kontrollera vart barnet ligger i sin språkutveckling. Men vad lär sig barnen av detta? Jag anser att denna metod främst är till för pedagogerna och i andra hand barnen eftersom det är pedagogerna som vill ha ett mätinstrument i stället för att använda sig av en metod som riktar sig direkt till barnen.

Lotta anser att de med metoden TRAS kommer att mäta språkutvecklingen efter att ha använt språkstimulering. Utefter resultaten som kan mätas med TRAS kommer de få avväga hur mycket språkstimulering som barnen i gruppen behöver. Men även innan de börjar arbeta med TRAS ska de använda sig av språkstimulering för att på så sätt veta var barnen ligger i sin utveckling och stimulera barnens språk ska man som pedagog göra hela tiden vare sig man väntar på en ny metod eller inte.

4.6 Pedagogiska konsekvenser

En av de goda pedagogiska konsekvenserna som Lisa, Lotta, Eva och Kristina har lagt märke till är att konflikterna på förskolan har minskat då barnen har fått ett rikare språk att använda sig utav då konflikter uppstår, detta har lett till att barnen har kunnat lösa konflikten utan att ta till fysisktvåld mot varandra och vid flera tillfällen blir det inga konflikter alls då konflikter bygger på missförstånd i kommunikationen. Lisa anser att konflikterna på förskolan har blivit färre efter att de börjat arbeta med dialogen hos barnen. På förskolan där Eva arbetar använder de sig av samtalet som ett sätt att stimulera barnens språk på detta sätt vet barnen hur de ska kommunicera med varandra om konflikter uppstår men det viktigaste av allt anser Eva är att på grund utav att barnen är medvetna om dialogen är det inte lika ofta som missuppfattningar är orsaken till konflikter vilket det har varit tidigare. Både Lisa och Eva arbetar med samtalet, dialogen, för att stärka barnens språk. Skillnaden är att Lisa inte kallar det för språkstimulering. Barn med ett språk som inte är utvecklat får mer hjälp och påminner om svårigheterna, men alla barnen får ta del utav språkstimuleringen även om man riktar sig till ett enskilt barn.

Även Sara anser att språkstimuleringen ger barnen mer utvecklat språk. Barnen på Saras avdelning drar sig inte för att använda sig av språket de har eftersom att man på Saras avdelning arbetar mycket med dialogen. Då de använder sig av språkljudlek på avdelningen blir barnen mer medvetna om hur de använder munnen och ansiktets muskler när de talar och får därigenom ett tydligare talspråk.

Genom språkstimulerandearbete anser Eva att de kan ge barnen ett redskap för livet och de tränar barnens sociala kompetens genom samtal. Eva anser att man ska ta det bästa av olika metoder för att det ska passa den barngrupp som man har just då bäst, eftersom en metod inte alltid passar för alla barn.

Eva har från grundskolan i samma samhälle fått informationen om att barnen som kommer från föräldrakooperativet som hon arbetar på har lättare i grundskolan att ta till sig skriftspråket eftersom deras språkutveckling ligger före de övriga barnen i samma klass

Vad gäller det behavioristiska synsättet anser jag att det finns hos alla lärare som jag intervjuat förutom hos Lisa som inte anser att de arbetar med språkstimulering på förskolan. Men samtidigt innebär ju det behavioristiska synsättet att barn har ett medfött beteende, en med född förmåga att kunna bearbeta talspråk som de har hört och se samband med det egna språket. Enligt behavioristerna har barnen ett medfött intresse som gör att barnen blir motiverade till att associera orden med dess betydelse.

6. Avslutning

När barnen börjar på förskolan kommer de till en helt ny värld fylld av vuxna och barn. I mötet med dessa personer utvecklas barnen, enligt min åsikt, socialt för att senare börja skolan. Den sociala träningen påverkar barnens språk eftersom de i mötet med vuxna och barn får respons på det språk som de använder och på detta sätt utvecklas språket. Detta anser jag är ett av de viktigaste språkstimulerande tillfällena.

Det finns även andra tillfällen som stimulerar barnens språk och det är dessa som jag har undersökt. Att använda sig av olika metoder förekommer på flera förskolor. Metoderna kan både stötta och stjälpas anser jag då alla metoder inte fungerar för alla barn. Detta håller Eva med om som själv plockar idéer från olika metoder för att få en språkstimulering som passar hela barngruppen. Språkljudlek är en metod som stimulerar barnens motorik i ansiktet så att de blir medvetna om hur de ska använda ansikte och mun när de pratar. I denna metod använder man sig av lekar som baserar på olika ljud till exempel blåsljud med munnen. Barnens medvetenhet om ljuden blir större och på detta sätt stimuleras och utvecklas barnens språk.

TRAS är en annan metod som används på förskolor. Med hjälp utav TRAS ska man fylla i ett observationsschema över barnen och på det sättet se vad barnen behöver träna mera på vad gäller deras språk. Då man fyllt i observationsschemat ska man som pedagog veta hur man ska stimulera barnens språk så att det utvecklas. Metoder som TRAS anser jag kan vara bra metoder om man vill läsa av kunskapsnivån hos barnen men det är viktigt när man kommer i kontakt med nytt material att veta vart man står i sitt arbete innan man tar till sig ny information. Jag anser att resultatet av Lisas intervju kan ha blivit annorlunda om jag gjort intervjun två till tre veckor tidigare då hon inte varit på introduktionen av TRAS eftersom hon idag inte visste hur de arbetade med språkstimulering fast de på förskolan enligt min mening arbetat språkstimulerande var dag om man ska se till vad språkstimulering är.

Att använda sig av leken när man stimulerar barnens språk har varit återkommande på flera av förskolorna som jag gjort mina intervjuer på. Anledningen till att man använder sig av lek är för att i leken kan man misslyckas utan att känna sig misslyckad. Leken gör ofta att de svåra sakerna inte känns svåra. Jag anser att ge barnen tid där vi inte fyller deras vardag med aktiviteter hela tiden. Barn som har tid, har tid till att fantisera och drömma vilket et inte finns möjlighet till om vi fyller deras dagar med aktiviteter. Ett barn som har en väl utvecklad fantasi anser jag får ett rikare språk då det kan beskriva miljön eller personer på många olika sätt. Även genom att använda sagor, rim och ramsor samt sånger i det språkstimulerande

arbetet utvecklar man barnens ordförståelse och fantasi. I läroplanen Lpfö 98⁴⁵ står det att pedagogerna ska med hjälp utav uttrycksformer så som bland annat bild, sång och musik ge barnen verktyg att skapa och kommunicera på olika sätt.

Jag har i min undersökning kommit fram till att språkstimulering inte bara utvecklar språket, det utvecklar hela barnet. Barn som får språkstimulering på förskolan använder språket mer anser förskollärarna som jag intervjuat. Barn som har fått språkstimulering på förskolan använder sig av sitt språk och söker kontakt med andra människor för att få bekräftelse och där igenom ytterligare utveckla både sitt språk och sin identitet. Genom språkstimulering växer barnets självinsikt och den sociala samvaron stärks.

Det vore intressant att i fortsatt forskning undersöka hur språkstimulering i förskolan stärker barnens läs- och skrivinläring i skolan. På vilket sätt språkstimulering underlättar för läs- och skrivinläring. Enligt Eva skall lärarna på grundskolan i närheten ha menat att barnen som kommer från förskolan där hon arbetar ha lättare att ta till sig skriftspråket och de har även ett bra ordförråd och uttrycker sig väl. Kan detta bero på den språkstimulering som barnen får på förskolan där Eva arbetar eller beror det på någonting annat? Finns det ett samband mellan språkstimulering och skriftspråksinläring? Om dessa båda påverkar barnens inläring hur arbetar man då med språkstimulering i grundskolan?

---

⁴⁵ Läroplanen för förskolan Lpfö 98, (2007-01-02)

Källförteckning

- Arnquist Anders, 1994: *Barns språkutveckling*, Stockholm: Studentlitteratur
- Centerheim- Jogeroth Monica, 2004: *Vägen till språket*, Stockholm: Liber
- Eriksen Hagtvet Bente, Pálsdóttir Herdís, 2001: *Lek med språket*, Stockholm: Natur och kultur
- Eriksen Hagtvet Bente, *Skriftspråsutveckling genom lek*, 1990: Stockholm: Natur och kultur
- Eriksen Hagtvet Bente, 2004: *Språkstimulering D.1*, Stockholm: Natur och kultur
- Häggström Ingrid, Lundberg Ingvar, 1994: *Språklekar efter Bornholmsmodellen*, Linköping: Ing- Read
- Lindö Rigmor, 2002: *Det gränslösa språkrummet*, Lund: Studentlitteratur
- Løkken Gunvor, Søbstad Frode, 1995: *Observation och intervju i förskolan*, Lund: Studentlitteratur
- Pramling Samuelsson Ingrid, Sheridan Sonja, 1999: *Lärandets grogrund*, Lund: Studentlitteratur
- Svensson Ann- Katrin, 1998: *Barnet, språket och miljön*, Lund: Studentlitteratur
- Nyman M, Peterson A, 1996, *grafon*, Örebro: grafon HB (2006-12-01) www.grafon.se
- Ekesund Anita, *TRAS*, Herning: Special-paedagogisk forlag (2006-12-02) www.spf-utbildning.com/news.asp
- Läroplanen för förskolan Lpfö 98, Stockholm: Skolverket och CE Fritzes AB (2007-01-02) <http://www.tomtit.se/idbfiles/dcmfiles//183/lpfsk98.pdf>

Intervju nr. _____

Språkstimulering på förskolan

Län:.....

Lärare   Barnskötare

Kvinna   Man

Antal yrkesverksamma år:.....

Antal barn i barngruppen:.....

Ålder på barngruppen:.....

Intervjufrågor:

1. Hur ser ni på språk, vad är språk för er?
2. Jobbar ni på något speciellt sätt med språk?
3. Vad är språkstimulering för dig/er?
4. Jobbar ni medvetet med språkstimulering på denna förskola?
5. Varför jobbar ni med språkstimulering?
6. Hur jobbar ni med språkstimulering? vid speciella tillfällen eller alltid även vid maten, på/avklädning m, m?
7. Varför anser du att man ska jobba med språkstimulering med barn på förskolan?
8. Hur upplever ni att det är att arbeta med språkstimulering?
9. Anser ni att språkstimulering på förskolan underlättar barnens språkutveckling? Varför/ hur?